

toch niet

dreigt niet

misschien

toch later

aan.

dan eens

zijn.

HEPP.

lierecht der

de kwestie

iets zeg in

van den

el. Kerken

der theo-

waarin de

geledig ka-

ger onder-

ig tot zelf-

n tot het

lijke be-

prijke op-

tel, waarin

p en van

r gecombi-

n onder ons

de vraag.

n, bevoegd-

n zulk een

eens met

e hand mij

dit geding

blijken:

de Staat als

niet op ons

op vreemd

Maar: of ze

vorm, dan

e, als men

ier van na-

bben niets

en leven uit

en program

vraag, of

hem niet

at de kerk,

n het leven

s doet, dat

tijden wel

rs over. Dr

gewezen op

cyclopedie.

elijke arbeid

de kerk als

ij zich met

en ter hand

de en open-

geest, wil

enomen kon

ok niet aan

lfs den ster-

gehoofswa-

Kuyper zich

tegenwoor-

& Ov." een

sie mogelijk

uyper houdt

We lezen:

dend man als

Intig jaar be-

ensjaren mag

f. „Uit kleine

kracht. Vier

haar katie-

verre dat der

niversiteit. In

nden bij dui-

ter het gehoor

lijken uit den

raad en terug-

ten, bezwaard

voor onrecht-

oelbouw, voor

eigen school.

I hope voor de

em allengs tot

gels dier plant

he weten-

buiten haar

aantnemendheid

leef hoofdsoel.

g der Gerefor-

meerde wetenschap allengs dermate in haar school zal rijpen, dat haar leeraars zich ook zullen wagen in den fellen wetenschappelijken strijd en in degelijke, op Gereformeerden wortel geteelde vruchten aan het wetenschappelijk publiek het resultaat van hun arbeid zullen aanbieden?"

Zou Dr A. Kuyper om deze woorden nu ook al onder de roede moeten doorgaan, omdat hij het niet eens is met Dr A. Kuyper?

Och, ik denk nog zoo eens aan de verschillende richtingen, waarin we Dr Kuyper's geest in dit vraagstuk zagetrokken. En ik begrijp niet goed, waarom sommigen hem maar zoo half lezen.

Want hier pleit Dr Kuyper voor Kampen's uitbouw. Hij vraagt er zelfs om.

Ik help het hem nog vragen.

Want wat die taak der kerk in het onderhavige geding betreft, ik denk daar zoo over:

a. dat vraagstuk heeft met de zaak niet te maken;

b. al had het er wel mee te doen, dan bracht nader onderzoek nog geen verhindering.

Wat a. betreft: ik vereenig me met de gedachte, die in de pleitredenen vóór het thans geformuleerde voorstel opgesloten ligt en die ik kortheids halve — zonder naam te noemen — weergeef aan de hand van een brief van een belangstellenden lezer:

Dat, wanneer de Theol. School wetenschappelijke graden gaat verleen, deze graden uitgaan van de kerken, en er dus een kerkelijk doctoraat wordt gecreeerd, schijnt mij toe een misverstand te zijn.

Wie aan de Rijksuniversiteit een doctoraat behaalt, behaalt geen Rijksdoctoraat, maar een wetenschappelijke graad, hem verleend door de faculteit. De faculteit volgt daarbij wel de haar van staatswege voorgeschreven procedure, maar zij zelf is het, die het doctoraat auctoritate sua¹⁾ verleent.

Overgebracht op de Theol. School zou m.i. het doctoraat niet uitgaan van de kerken, maar van het corpus doctum²⁾ der gezamenlijke hoogleraren, dat auctoritate sua³⁾ het doctoraat verleent. Er is, zoo bezien, dan ook geen quaestie van een doctoralen-ambt. De kerken blijven er geheel buiten, zij geven alleen den hoogleraren toestemming om in deze te handelen.

Wanneer de Nederl. Handels Hogeschool — geheel buiten alle regeling bij de wet om — doctoraten verleent, dan gaat de uitoefening van dit recht niet uit van den Staat noch van de Vereniging, die de H. H. S. stichtte, maar van het corpus doctum³⁾ der gezamenlijke hoogleraren.

Dit is niet een nieuwe opvatting, doch klopt met wat in het debat van deze maanden wordt opgemerkt en reeds dadelijk na de Synode van 1914 is geschreven, o.a. in „De Bazuin“.

Zou men hierover niet eens willen nadenken?

Indien in dit alles wijsheid schuilt, dan komt de zaak zoo te staan:

1. als de kerken het promotierecht praktisch mogelijkheid van uitvoering geven doen ze NIET iets, dat haar niet toekomt; want het komt den professoren toe, te promoveren; en die hebben de kerken slechts hierom te vragen, wijl het geld kost, wijl het hun arbeid uitbreidt, dus hun tijd in beslag neemt, en de goede orde het vraagt, ook in de praktische uitwerking (met name de verbodhouding tot kerken en curatoren voor de doctorale studie).

2. als de kerken opzettelijk en onnoodig dit werk verhinderen, doen ze WEL iets, dat haar niet toekomt. Immers aan feitelijk bevoegden onthouden dan zij de praktische uitoefening van hun toekomende rechten; eigen werk completeren ze niet; de school, die ze zelf oprichtten, onthouden ze den volledige wasdom. Immers, de promotie-gang sterkt het leven der hogeschool naar binnen en naar buiten. Naar binnen: de professoren hebben van menige scriptie groot gemak; de hogeschool van menige dissertatie ook; de beoefening der gereformeerde theologie wordt veel intensiever. En naar buiten profiteeren de kerken van de vruchten, en kan de kerk, wat de wereld betreft, haar taak (het uitdragen van Gods waarheid in de vormen van den tijd) beter vervullen. Tenslotte bepaalt elke tijd zijn eigen vormen. Dat de candidaatsbult thans als genoegzaam geldt — ook buiten onze kerken — voor predikantswerk, is zuiver willekeurig. Waarom kan de kerk niet meer willen geven dan strikt noodig is, zij, die heeft uit te gaan in veelheid en in grootscheit van vorm, om op de wereld in te werken ook met haar geloof en met de wetenschap van haar geloof?

3. Want, zelfs indien men mocht ontkennen, dat de kwestie in geding kan worden afgehandeld zonder breede uiteenzettingen over de taak der kerk als organisme, en als instituut, zelfs dan nog, zeg ik, behoeft het voorstel niet te stranden om der conscientie wil. Immers, gegeven het feit, dat de kerken eenmaal een school onderhouden en dat ze die formeel wetenschappelijk inrichten (ook dit moest eigenlijk herroepen worden op het standpunt van sommige opponenten), gegeven dit feit, zeg ik, kunnen de kerken op die wijze haar eigen werk naar binnen versterken, en tot de wereld treden met het woord, dat deze behoeft in één der vormen, waarin zij het noodig heeft (n.l. de evangelisatie!). Men werpe niet tegen: de kerken heb-

ben met geen wetenschap te maken. Want ten eerste: de leuze „de wetenschap op zichzelf beoefenen“ is ongereformeerd (alles moet een doel hebben in Gods oer, ook in „de kerk als organisme“) en ten tweede: de wetenschappelijke arbeid mag dan geen doel der kerk zijn, voorzover hij haar een middel kan zijn tot bereiking van haar doel, is alles van haar, doch zij is van Christus en Christus is God.

Conclusie: de kerk heeft in hoofdzaak, in principe, hier geen werk te aanvaarden. Voorzover zij echter zou moeten meewerken aan dit doel, dient zij zichzelf en blijft in de lijn van haar taak (vgl. de medische zending, contributie voor de V. U. met alle faculteiten, evangelisatie, officiële steunverleening aan allerlei arbeid).

Men blijve in eigen stijl gerust werken. De Theol. School heeft van de kerken zelf reeds een zodanig werksysteem zich opgelegd gezien, als boven omschreven werd; het is echter niet volledig uitgewerkt; men bleef halverwege staan. Men heeft zich bij de examenregeling, laat ons zeggen: geconformeerd aan de vormen van den tijd, waarin we leven. Dit gebeurt zoowel te Kampen als aan de V. U. Ik wil hiermee niet gezegd hebben, dat deze aanpassing aan de vormen van den tijd een staatsche navolging van de staatswet is. Zoowel het candidaatsexamen aan de V. U. als het Kampen candidaatsexamen verschilt aanmerkelijk van de regeling, die door het Academisch Statuut (Hoogeronderwijswet, ed. 1923, bl. 195) wordt aangegeven. Dat is onder meer te verklaren uit het feit, dat wij gereformeerden tegen de tegenwoordige opvatting van wat de Staat heeft in de faculteit voor godsdienstwetenschap een onoverkomelijk bezwaar hebben. Het candidaatsexamen aan de V. U. wordt niet door de wet beschermd, maar „toegelaten“, en dan met een niet eens actieve permissie, want met de theologische faculteit, met haar candidaats- en ook doctorale examens, bemoeit de wet zich niet; zij praat alleen over examens in andere faculteiten der V. U. (H. O. Wet bl. 196/7). Vandaar, dat men onder de gereformeerden zich, geheel terecht, eigen vormen schept, ook in de regeling der examina. Dit is echter voor Kampen slechts halverwege doorgevoerd. Het candidaats-examen is gekozen, met terugslag op de vormen van onzen tijd, doch voorts in eigen soevereiniteitsbesef. Zoodra de kerk wil, kan zij dan ook, omdat haar predikanten en zij zelf gedund worden door doctorale studie, haar vrijheid gebruiken met gelijken terugslag op de gebruiken onzer eeuw tot de instelling van een doctoraal examen, als dit haar dient.

Andere stemmen.

Tenslotte geef ik nog enkele andere stemmen door; om niet te veel ruimte te verliezen, beperk ik me.

Ds Oosten zegt in „Scheven. Kb.“:

Het promotierecht ligt dus op de lijn der ontwikkeling onzer School en is, gelijk wij reeds in 1914 gezegd hebben, geen daad van revolutie, maar eener gezonde evolutie. De Synode behoeft niet lang over dit punt te beradenslagen, daar hier in het geheel niet te pas komt de kwestie der opleiding. Daarover loopt de zaak gelukkig niet.

Het „Algemeen Weekblad“ voor Christendom en Cultuur“ meent:

... En daarom is het niet in te zien waarom de a.s. gereformeerde predikanten te Amsterdam wel den doctorstitel zouden mogen halen en te Kampen niet.

Tegen die redenering is niet veel in te brengen. Het argument, dat de school te Kampen alleen maar bedoelt opleiding tot predikant in de Geref. Kerken, gaat natuurlijk niet op. Immers ook de theol. fakulteit aan de Vrije Universiteit bedoelt niets anders: de theol. professoren aan de „Vrije“ moeten behoren tot de Geref. Kerken binnen het Kerkverband. Daarmee is duidelijk genoeg uitgesproken, dat die theol. fakulteit een opleidingschool is voor geref. predikanten, en niets anders. Ze is praktisch aan de Geref. Kerken gebonden. En nu wil Kampen, dat zich gelijkberechtigd voelt ook gelijkberechtigd zijn, en vraagt eveneens 't promotierecht.

Het is voor de tegenstanders van dien eisch niet verstandig geweest, dat zij 't verzet tegen den Kampen eisch allereerst overlieten aan — de professoren van de Vrije Universiteit.

Dat hier van eenig overleg sprake is geweest, mag men m.i. zonder meer niet onderstellen.

Ds Laman zegt in „Geref. Kbl. v. Dr. en Ov.“:

De wensch naar de toekenning van het promotierecht is niet iets onredelijks. Het is billijk, dat een jonge man aan dezelfde school, waar hij zijn candidaats doet, ook promoveren kan. Dat kan men overal, in Leiden, in Amsterdam, in Utrecht, in Groningen, in Delft, in Wageningen. In Kampen kan men dat niet. Dat is een anomalie. En daar is iets hinderlijks in. Wanneer dit nog eens veranderd wordt, dan is het veld heelmaal vlak. Dan is die rimpel ook weer weg.

Laten de broeders, die zich schrap zetten tegen de toekenning van dit recht aan de School, van hun meening geen wet der Meden en der Perzen maken. Want de wensch blijft toch leven, zooals men h.v. uit de publicatie van de reünisten wel begrijpen kan.

Mocht de Synode van Groningen het onverhoopde toch geven, dan zou dit voor de Vrije Universiteit niet beteekenen verlies van vriendschap maar winst. En dit is bij onze wensch voor Kampen onze begeerte voor Amsterdam.

¹⁾ Ik zeg dus niet: door haar; zie mijn eerste stelling.

In „De Bazuin“ heeft Prof. Greydanus een breed artikel gewijd aan de kwestie. De hoogleraar begint aldus:

Tegen het voorstel, aan de Hoogleraren aan de Theologische School te Kampen, toe te staan, het promotierecht uit te oefenen, wordt ook dit bezwaar ingebracht, dat daardoor de Theologische School van karakter zou veranderen.

Het is wellicht niet ondienstig, eens na te gaan, wat met dat beweren eigenlijk uitgesproken wordt, en wat er consequent uit zou voortvloeien.

Hierna volgt dan een gedocumenteerd betoog, waaruit we dit ontleenen:

Wanneer verder de uitoefening van het promotierecht de Theol. School van karakter zou doen veranderen, zou de wetenschappelijke studie der Theologie na het candidaatsexamen tot het doctoraal examen en tot de promotie, geene waarde hebben voor de opleiding of vorming tot den dienst des Woords. Want wanneer ook bij die verdere studie, d. w. z. bij de studie na het candidaatsexamen, de opleiding of vorming doorgaat, blijft ook bij die verdere opleiding de Theol. School haar karakter van opleidingschool van dienaren des Woords behouden.

Genoemd beweren houdt dus in, dat de doctorale studien geene beteekenis hebben voor de wetenschappelijke opleiding van dienaren des Woords, zoodat de Theol. School, de wetenschappelijke opleiding voortzettend ook tot het doctoraal examen en tot de promotie, ophouden zoude opleidingschool tot den dienst des Woords te zijn. Het gaat hierbij natuurlijk niet om de vraag naar de waarde van de formaliteit van het verleen van den doctorstitel, maar over de vraag naar de beteekenis van de wetenschappelijke studie gedurende jaren, om, na het candidaatsexamen, te kunnen slagen bij het doctoraal examen, en van de studie daarna voor het schrijven van een proefschrift vereischt. De eigenlijke promotie sluit slechts die studie af. Zou nu die jarenlange studie geene waarde hebben voor de bekwaamaking tot den dienst des Woords?

Later nog:

Het beweren, dat de voortzetting der opleiding van dienaren des Woords tot het doctoraal examen en tot de promotie, die Theol. School van karakter zou doen veranderen, sluit dus, zij het al onbewust en onbedacht, de gedachte in zich, dat wetenschappelijke opleiding of vorming tot den dienst des Woords, zoodat niet eene onmogelijkheid is, dan toch minstens iets overbodigs, dat wel gemist kan worden; niet als uitzondering, maar als regel.

Daarmede blijkt dat beweren niet te liggen in de Gereformeerde lijn, maar uiting te geven aan Anabaptistische gedachten.

Het zegt tevens, dat de Synodes, toen zij eischten, dat de Theol. School eene wetenschappelijke opleiding zou geven, en de volle wetenschappelijke, theologische opleiding tot den dienst des Woords, gewaand hebben, en aan de Theol. School een karakter gegeven hebben, dat eigenlijk niet overeenkomt met haar wezen als opleidingschool voor den dienst des Woords.

En dat sluit tevens in, dat onze Vaderen, die als regel eene wetenschappelijke opleiding tot den dienst des Woords wilden, hebben misgezien.

Wanneer voorts het beweren van karakterverandering van de Theol. School, als aan haar de opleiding wordt voortgezet tot het doctoraal examen en tot de promotie, juist ware, dan zou de Theol. Faculteit aan de Vrije Universiteit, als zij de Theologie wetenschappelijk onderwijst, ophouden opleidingschool tot den dienst des Woords te zijn. Ware zij opleidingschool, dan zou zij hare plaats aan eene wetenschappelijke inrichting onwaardig zijn, en niet geven, wat zij in de kwaliteit van Faculteit eener Universiteit behoort te geven. Ware zij wetenschappelijke Faculteit, dan zou zij geene opleiding geven tot den dienst des Woords.

Daaruit zou voortvloeien, dat deze Faculteit, aangenomen natuurlijk, dat zij in overeenstemming met het karakter van eene wetenschappelijke inrichting, wetenschap doceert, d. i. de Theologie wetenschappelijk beoefent, door de Gereformeerde Kerken niet gelouden, noch aangezien zoude kunnen worden voor eene opleidingschool van hare a.s. dienaren des Woords. Daarbij ware betrokken het bestaanrecht van het contract van de Gereformeerde Kerken met de Vrije Universiteit, wat haar Theologische Faculteit betreft. Want de wetenschappelijke beoefening der Theologie zoude dan louter eene zaak van zekere liefhebberij zijn, voor wie er lust toe hadden, maar niet iets, dat voor de opleiding tot den dienst des Woords vereischt en dienstig waren. En daarvoor zouden de Kerken geene groote sommen beschikbaar kunnen stellen.

In „De Wachter“ zegt Ds Dockes:

Met name denken we aan de beteekenis, die aan de dissertaties moet worden gehecht. Een deugdelijk proefschrift is niet alleen een getuigenis van de wetenschappelijke bekwaamheid des schrijvers, maar mag ook aangemerkt worden als een vrucht van de hogeschool, waar de gepromoveerde is toegerust en geëxamineerd. Dat die vrucht aan onze eigen inrichting nog gemist wordt, doet tekort aan den invloed, dien zij, en door haar de Kerk, zou kunnen laten gelden, wanneer zij haar volle kracht ontplooid. Wie met prof. Bavinck van overtuiging is, dat de Kerk door haar School, door haar doctoren de roeping vervult, om de kracht en de wijsheid Gods aan de mannen en scholen der wetenschap te verkondigen, hij zal niet kunnen loochenen, dat deze roeping nog altoos op haar volle ontplooiing wacht.

Hierbij komt in de tweede plaats het belang, dat de Kerken bij het doctoraat hebben, met het oog op de voortdurend weerkerende behoefte aan hoogleraren.

En Ds Rietberg schrijft in hetzelfde blad een artikel, waarin tegenover Dr Kaajan positie gekozen wordt. Zelf ging ik ook reeds op diens argumenten in; daarom volsta ik met deze opmerking van Ds Rietberg:

¹⁾ De effectus civilis staat geheel op zichzelf.

²⁾ Krachtens haar wetenschappelijk gezag.

³⁾ Het wetenschappelijk college.